

ETNOARHEOLOGIE. INTERFERENȚĂ DISCIPLINARĂ

RUXANDRA MAXIM-ALAIIBA (Iași)

0.1. Motivația disciplinară. Într-un interesant studiu publicat în secolul trecut, Alexandru Odobescu – unul dintre cercetătorii care au meditat cu stăruință la știința folclorului din perspectiva de înțelegere a istoricului arheolog – atrăgea atenția asupra necesității analizei comparative a textelor folclorice în timp și spațiu, ca un bun mijloc de cunoaștere și definire a ariilor de cultură și a legăturilor între popoare. "Multe credințe populare se perpetuă pe nesimțite din secol în secol, din țară în țară, un fir misterios leagă națiuni și unele epoci între dânsese. Într-adevăr, e greu lucru, e chiar peste putință a urmări acel lanț în toată întinderea sa, căci, pe unele locuri, vremile îl întunecă, urma-i se face nesimțită, dar apoi el apare adesea invederat mai departe, și astfel, în deosebite timpuri sub deosebite preschimbări, multe idei, multe credințe, multe creațiuni ale imaginațiunii vechimii se regăsesc în sânul națiunilor moderne ca un depozit strămoșesc"¹⁾. Ideile noi, ce au cuprins științele social-umane încă din secolul al XIX-lea, și care particularizează România și întreg sud-estul Europei, și prin folclor, în raport cu restul continentului și nu numai, favorizându-l, au înlesnit autonomizarea în prima parte a secolului XX a conceptelor de etnografie, folcloristică și știința artei populare. Ele cuprind acum, disociat, ceea ce implică și mai implică, la noi și aiurea, etnografia. Tocmai din această nouă organizare a cunoștințelor apare etnologia, ca o reflectare de ansamblu a interesului pentru civilizația și cultura populară tradițională sau contemporană. Peste ocean, în America, în Anglia ca și în alte părți ale lumii se folosesc alte concepte: antropologie culturală și socială, sociologia culturii ș.a., împreună și cu cele de etnologie, dar mai des etnografie.

În această conjunctură, dezvoltarea arheologiei în secolul al XX-lea și mai ales în a doua jumătate a acestuia se situează în alt plan epistemologic. Avem azi, se poate spune o avalanșă de date arheologice cu privire la perioadele vechi și foarte vechi ale istoriei, de la paleolitic până la evul mediu. Tot mai mulți cercetători îi atribuie un rol tot mai important în restituția istoriei și implicit și al științelor social-umane²⁾. Dar, o dată cu înmulțirea numărului informațiilor obținute prin cercetările arheologice apare și o preocupare sporită pentru reconstituirea cât mai nuanțată a societăților preistorice, pe baza culturilor cercetate diferențiat, sincronic și diacronic și un interes tot mai vădit pentru cunoașterea comportamentului uman preistoric, prin transferul interesului de la explicații spre interpretare, de la analiză spre hermeneutică³⁾. Din această gravă preocupare, în relevarea existenței în arheologie a unor culturi impresionante, în cadrul societăților de mult dispărute, a rezultat și interesul pentru cercetările acumulate și de alte domenii de investigație. Între acestea unele cum sunt: antropologia, biologia, zoologia, geologia, geografia ș.a. s-au concretizat deja în colaborări rodnice de ambele părți, ce operează teoretic în baza unor legi, principii, metode, cum este cazul paleoantropologiei, arheozoologiei, arheobotanicii sau al petroarheologiei (Stelel, Malina, 1974) ș.a.

Alte modalități de lărgire a câmpului cunoașterii sistematice, însă, au apărut în ultimele decenii. Este cazul utilizării informaticii cu metode specifice ce folosesc calculatoare cu mare putere de stocare și prelucrare a imensului volum de date arheologice în timp foarte scurt.

Este și al treilea caz, în care domenii care au avut tangențe permanente, prin folosirea temporară a unor procedee de cunoaștere și moduri de gândire dintr-o disciplină în alta, devin acum, printr-o cercetare colaterală, teoretizată, adevărate domenii științifice ca: etnodemografia, etnomuzicologia, etnocoreologia, etnolingvistica ș.a. (Nicolaescu-Ploșșor, 1975; Sulițeanu, 1989; Bucșan, 1980; Ivănescu, 1980). Aceeași este și situația în cazul interferențelor dintre științele arheologiei, etnologiei și lingvisticii. Colaborarea dintre ele a fost teoretizată în ultimele decenii din puncte de vedere diferite. Interacțiunea disciplinară dintre arheologie și etnografie a fost cunoscută sub denumiri diferite pal(eo)etnologie, arhe(o)etnologie dar mai ales etnoarheologie.

În principiu, etnoarheologia pornește în conturarea motivării ei de la necesitățile tot mai acute ale arheologiei, preocupată de găsirea unor multiple căi, în baza unui fundament teoretic, ca să permită lărgirea posibilităților de interpretare a descoperirilor ei. Dezvoltarea cunoașterii în arheologie se realizează în fapt prin interferențe disciplinare⁴⁾. Materialul informațional de bază trebuie să provină din domeniile codisciplinare, în cazul nostru arheologia, etnologia, eventual lingvistica sau alt domeniu deținător de informații conexe, iar problematica trebuie să se deplaseze succesiv în sferile colaterale. În această situație arheologul este dator să stăpânească metodele disciplinelor conexe, dar va porni întotdeauna de la arheologie – domeniul în care este cel mai bine pregătit. Etnologii ș.a. vor urmări problemele de pe poziția științei lor, ținând cont de fapt că perspectiva cercetării lor este alta. Rezultatele însă, intrate în "efectul" codisciplinar depășesc domeniile strict disciplinare, devin o sursă pentru dezvoltarea cunoașterii preistoriei și duc "după caz și după gradul de complexitate a interferențelor, (la) noi entități de cunoaștere, noi organizări și noi discipline"⁵⁾ sau subdiscipline. Acesta este și cazul teoretic justificator al apariției etnoarheologiei, considerată în cadrul antropologiei culturale americane ca o subdisciplină⁶⁾ și intrată în circuitul științific de cercetare preistorică de la noi cu același scop de a fertiliza interpretarea arheologică.

0.2. Motivația istorică. Incertitudinea începutului "oficial" la noi în țară, ca și oriunde, este de fapt un paradox, deoarece această așa zisă "modernă" formă de cercetare este destul de veche, iar pasul cel mai hotărâtor, în această direcție, a fost realizat, spre avantajul arheologiei de istorici, lingviști, etnografi, etnologi sau antropologi și în ultimul rând de arheologi. Aceștia au făcut etnoarheologie fără a se defini teoretic în această subdisciplină, deci, fără a-și stabili metodic toate problemele, fără a se baza pe o teoretizare absolut necesară pentru o cercetare sistemică, integratoare, cu beneficii reciproce pentru științele conexe, ci numai cu scopul de a urmări și uneori chiar explica unele secvențe ale cunoașterii arheologice.

În ceea ce privește istoricul preocupărilor, cu privire la raportul interdisciplinar propus (arheologie-etnologie), în țara noastră problemele sunt mult mai complexe. Ele nu pot fi soluționate decât printr-o cunoaștere integrală a implicațiilor metodologice sau

epistemologice, cuprinse în lucrările publicate începând din secolul al XVII-lea până azi, ce cumulează informații cu privire la interpretarea prin etnologie a fenomenelor arheologice. Noi nu vom realiza decât o scurtă privire asupra principalelor momente istorice. Din acest motiv, ne vom opri la concluziile relevate de preocupările cercetărilor românești asupra fenomenelor codisciplinare așa cum au fost stabilite de P. Caravia (1991, p. 199 și urm.). El distinge, în mare, două perioade importante, diferențiate pe baza demersului epistemologic și anume: cea a "precursorilor", bazată pe o experiență intuitivă, și cea a gândirii și cercetării intersecte, sistematice din epoca contemporană (postbelică).

Atenția noastră va fi îndreptată asupra celei de-a doua perioade. Dar nu putem să nu amintim valoroasele interferențe disciplinare aflate în operele spătarului N. Milescu, D. Cantemir, C. Cantacuzino și continuate de întreaga gândire românească din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX prin la A.D. Xenopol, V. Pârvan și chiar prin operele lui M. Eminescu. Exista acum convingerea, în datele esențiale comună, a lui Hașdeu, Iorga, Mehedinți, Gusti și a celorlalți, asupra preponderenței interesului pentru folclor și etnografie, în raport cu alte preocupări ale epocii. Un capitol, cel mai lung și mai complex în ceea ce privește cercetarea etnografică, s-a concretizat prin interesul asupra acestui domeniu manifestat de: lingviști, istorici, naturaliști, arheologi, sociologi, psihologi, antropologi ș.a. Tr. Herseni, de pildă, pentru a nu da decât un exemplu scria: "științele social-umane românești au avut chiar de la apariția lor o orientare generală comună care a fost de esență etnografică, iar dacă ni se permite să folosim un termen barbar dar foarte exact, ele au fost toate, fără nici o excepție, puternic *etnografizate*" (Herseni, 1974-1978, p. 25).

Să nu ne grăbim însă a atribui perioadei antebelice paternitatea înnoirilor metodologice din arheologie. O imagine nouă asupra umanității s-a produs mai ales în urma transformărilor ulterioare ultimei conflagrații mondiale. Atmosfera postbelică a adus în fața istoriei o lume nouă, i-a multiplicat domeniul prin aspirația ei de a reconstitui umanitatea în diversitatea ei în spațiu și timp. Iar în arheologie, pasul hotărâtor s-a realizat prin redescoperirea culturilor popoarelor rămase, până în zilele noastre în stadiul "gândirii sălbatice". Încă de la începutul cunoașterii lor, ele au constituit pentru antropologia culturală un bogat material de studiu. La fel ca în ancheta etnografică s-au realizat expediții în cadrul comunităților tradiționale pentru cunoașterea directă a culturii materiale, orale, și a valorilor spirituale. Cele mai multe expediții au fost întreprinse în Africa (Frobenius, 1982) și de mulți alții, dar și în Malaezia și Micronezia, Noua Guinee și Australia (Thurnwald 1932) în nordul euroasiatic, la eschimoși (Gabus, 1944) și în Siberia (Tokarev, 1968) ș.a.

Tocmai, în această nouă imagine a lumii, toate formele clasice de cercetare a istoriei se dovedeau insuficiente, dacă nu chiar necorespunzătoare. Istoria, așadar implicit și preistoria a început să-și caute noi modalități de cunoaștere. Cu această nouă avalanșă de documente istorice-etnografice câmpul cunoașterii se amplifică. Dar diferențierea de mijloace de documentare era deja impusă de însăși evoluția geografică a popoarelor. Astfel, pe de o parte se crează școala antropologică americană, ai cărui adepți vor fi și o parte din țările Europei vestice, Anglia de exemplu, dar și Australia ș.a. pe de altă parte știința etnologică europeană și nu numai. Deosebirea, din punctul de vedere al cercetărilor ar-

heologice, credem, este dată mai ales de metoda de studiu care la rândul ei se diferențiază prin posibilitățile de acces la diferitele documente de informare. Cu aceste precizări încercăm să facem o analiză a momentelor importante privind apariția etnoarheologiei ca subdisciplină a antropologiei pe de o parte, sau a arheologiei, pe de altă parte. În fapt este vorba de același domeniu, diferențierile realizându-se doar în funcție de zona geografică aflată în studiu de antropologi sau arheologi și de sfera din care sunt culese analogiile ș.a. la interpretarea perioadelor vechi ale istoriei.

Concretizarea etnoarheologiei ca subdisciplină a antropologiei s-a realizat în ultimele decenii, după cum am mai precizat, rodnică în privința cercetărilor codisciplinare în general. După P. Caravia este perioada a doua în dezvoltarea acestora și anume a gândirii sistemice.

Etnografie și istorie este titlul studiilor publicate de Șt. Pascu, în 1963, cât și de H.H. Stahl și I. Donat în 1966⁷⁾, iar raportul codisciplinar pus în discuție este cel al etnografiei-istoriei, fără însă a-l exclude ca posibilitate și pe cel al etnografiei-arheologiei. *Etnografie și arheologie, arheologie și istorie. Interferențe în cercetarea istoriei civilizației populare românești* este titlul unei sinteze publicate în unul din cele două volume de *Studii și comunicări de istorie a civilizației populare din România*, în anul 1981 de C. Bucur. Spunem că este o sinteză prin concluziile date în trei direcții: 1. clarifică conceptele de etnografie și etnologie, "etnografie în sens restrictiv sau etnologie în sens extensiv" (p. 24); 2. stabilește obiectul de studiu în sens larg al etnologiei și istoriei (ce cuprinde și arheologia) ca fiind comun: istoria civilizației populare; 3. folosirea termenului de interferență = suprapunere (juxtapunere) ca noțiune generică, fără a prefigura însă nașterea unor noi discipline. Nu numai studiul prezentat mai sus, dar ambele volume cuprind lucrări de istorie a civilizației populare din România, prin modalități de cercetare interdisciplinară etnologică-arheologică și reprezintă un pas hotărâtor pentru începuturile clarificărilor conceptuale în noua direcție de investigare. Reviste ca *Cibinium*, *Studii și materiale privind Muzeul Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiuului*, *Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei*, *Revista de etnografie și folclor*, sunt doar o parte din publicațiile ce găzduiesc articole scrise de etnologie dar dintr-o perspectivă interdisciplinară, etnologică-arheologică.

Din unghiul opus, al arheologilor, studiile sunt mult mai recente. Nu este mare numărul periodicelor ce găzduiesc cercetări interdisciplinare, cu atât mai puțin ce au în cadrul sumarului o rubrică specială pentru acestea: *Thraco-Dacica* (are începând cu volumul XIII o rubrică de etnoarheologie), *Symposia Thracologica*, *Memoria Antiquitatis*, *Arheologia Moldovei*, *Acta Musei Napocensis* ș.a. Să mai adăugăm la acestea existența, din 1990, din inițiativa Institutului Român de Tracologie și cu sprijinul instituțiilor de specialitate din Cluj a unui *Seminar Național de Etno-Arheologie*. Teoretizarea acesteia este încă într-o fază de început. În 1980, în volumul *Introducere în etnologie*, coordonat de R. Vulcănescu, prima codisciplinaritate teoretizată, cum este de altfel și firesc este *Corelația arheologiei-etnologiei* (Vulpe, 1980) și apoi *Etnoistoria – știință a convergențelor interdisciplinare* (Simionescu, 1983). Ambele formează conținutul unui capitol: *Obiectul etnologiei*⁸⁾. R. Vulpe teoretizează din unghiul de cuprindere al arheologului această corelație ce formează obiectul de studiu al paleoetnologiei. Termenul nu este nou în etnologia românească, el

apare teoretizat în 1979 în *Dicționarul de etnologie* (Vulcănescu, 1979, p. 214), ca sinonim cu arheoetnologie (p. 41) sau cu partea introductivă a etnoistoriei⁹⁾.

Nu vrem să încheiem această prezentare istorică a cercetărilor românești fără a aminti încă patru studii: primul *Pour une concordance chronologique et fonctionnelle entre linguistique, archéologie et anthropologie dans le domaine indo-européen* (Poghirc 1987) și care reprezintă o implicare a arheologiei, paleontologiei lingvistice și mitologiei comparate în reconstituirea vieții materiale, a limbii și a spiritualității comunităților indo-europene; al doilea *Cuvântul românesc autohton gresie și semnificația magico-culturală a pietrei de ascuțit în perspectivă etnoarheologică* (Dumistrăcel, 1991), realizează în baza zonelor de suprapunere între domeniile arheologiei (mai ales ritul și ritualul funerar), folcloristicii (lumea basmelor) și a lingvisticii o reconstituire în "perspectiva etnoarheologică" de cea mai mare importanță; al treilea, *Casa românească – repere etnologice și arheologice* (Ghinoiu, 1991), corelează ca și primele, în demersul lor euristic, o metodă deja demult încetățenită *von Wörter zu Sachen* aplicată în sensul cel mai larg. Metoda *Cuvinte și lucruri* nu numai că trebuie acceptată, dar neluarea în considerație a criteriilor funcționale, interdisciplinare prin lingvistică, viață materială și spirituală ar duce la reconstituiri parțiale dacă nu chiar greșite; și al patrulea *Exploatarea surselor de apă sărată din Moldova: o abordare etnoarheologică* (Alexianu, Dumitroaia, Monah, 1992), cumulează studiul arheologic, etnografic și lingvistic în maniera cea mai fericită pentru interpretarea descoperirilor arheologice. Toate aceste modalități de cercetare impuse în arheologia românească în ultimele decenii aduc un suport științific solid și care, indiferent de valoarea teoretizărilor realizate în domeniu, nu pot fi neglijate. Astfel, dacă în demersul nostru în explicarea importanței etnoarheologiei, ca modalitate de cunoaștere în arheologie, prin etnografie, ne oprim numai la aceste două domenii rezultatul investigărilor se va dovedi lacunar. Încă cu jumătate de veac în urmă M. Eliade a "prevestit" importanța covârșitoare a civilizațiilor "primitive", precum și a descifrării creațiilor spirituale ale lumilor arhaice și tradiționale din multilateralul univers al istoriei religiilor și a acordat folclorului, lingvisticii, arheologiei locul cuvenit (Noica, 1989; Eliade, 1982).

Preocupările pentru cunoașterea prin etnografie-etnologie în arheologie în Europa, America, Asia și chiar Australia, deși nu au fost singulare, cu greu au ajuns să se finalizeze prin constituirea unui domeniu distinct de cercetare, sau la întrebuițarea termenului de *etnoarheologie* în mod explicit. Deja, în 1953 când apare în Chicago publicația *Anthropology Today*, lucrările lui J.G.D. Clark și G.R. Willey în discutarea problemelor privind *Archaeological Theories and Interpretation* se și utilizează metoda comparativă, primul pentru *Old World* iar al doilea pentru *New World* (Willey, 1953, p. 361). Tot acum Willey își definește domeniile din ambele discipline ce se pot studia comparativ¹⁰⁾. La numai câțiva ani, în 1956, G. Childe aduce noi argumente în favoarea paralelismelor etnografice (apud Vossen, 1992, p. 6). Anii '60 pentru definirea etnoarheologiei sunt deosebit de importanți. În acest deceniu apar cele mai multe contestări asupra acestei metode. Anunțate prin articolul din 1955 a lui A.M. Smith (apud Vossen, 1992, p. 11) se amplifică prin studiul lui R. Ascher *Analogy in Archaeological Interpretation* (apud Vossen, 1992, p. 7). Studiul a dezvoltat o discuție vie asupra conceptului de analogie. Ascher a distins două tipuri de

analogii, ce au rămas până în zilele noastre clasificări de bază în demersul codisciplinar pe care-l urmărim. Primul tip îl reprezintă analogia pe regiuni, omisă de istoria contemporană, dar cere "Where history grades into archaeology". Ea este numită apoi diferit: Ascher "folk-culture approach", de Steward "direct historical approach" iar Stiles analogia pe baza continuității istorice directe între datele arheologice și etnografice. Al doilea tip (Ascher, Stiles) îl reprezintă analogia care nu se realizează în baza unei continuități directe regionale; Binford și Orme vor nega radical această metodă.

Anii '70 însă aduc numeroase și bine argumentate studii, prin formularea unor concluzii ce nu mai pot fi ocolite. Subliniem în această direcție culegerea Institutului de Arheologie UCLA, coordonată de C.B. Denna și C.W. Clewley, *Ethnoarchaeology. Monograph*, IV, 1974, și în cadrul căreia au publicat R.A. Gould, *Some current problems in ethnoarchaeology*, W.H. Oswald, *Ethnoarchaeology* și M.B. Stanislawski, *The relationship of ethnoarchaeology, traditional, and systems archaeology*. Acceptarea folosirii analogiilor etnografice în arheologie a constituit momentul cel mai important pentru conturarea unei metodologii de lucru. Prin acestea apar motivații și condiții suficiente pentru realizarea unor teoretizări. Autorul acestei complexe lucrări este D. Stiles. El realizează și un istoric, ce se referă ca timp la perioada dintre secolul al XVII-lea și anul publicării, 1977, iar ca spațiu geografic la America, Europa, Australia. Tot în America, de data asta la New York apare și culegerea editată de C. Kramer (*Ethnoarchaeology*, 1979) iar dicționarul publicat tot în acest oraș în 1980 cuprinde și explicarea conținutului acestei subdiscipline a antropologiei (Dictionary). Paralel apar sinteze în Mexic (Gould, 1978), Anglia (Schruc, 1972; Hodder, 1982; Nandris 1985 și 1987), în Franța (Audouze-Perlès, 1980; Dictionnaire, 1988, p. 369), în Germania (Vossen, 1969 și 1992), dar și în România (Vulcănescu, 1979, Vulpe, 1980, Poghirc, 1987) ș.a.

0.3 Motivația scepticilor. Metoda folosirii informației etnologice în interpretarea arheologică, constituie suportul esențial în definirea etnoarheologiei. Ea a fost utilizată cu mult înaintea apariției necesității teoretizării acesteia. Totodată, contestările cele mai numeroase au apărut direct de la această metodă, după cum s-a precizat în cadrul istoricului. Ea a fost acuzată că tinde să limiteze interpretarea arheologică, deci și formele de comportament preistorice doar la analogiile etnografice (Binford, Sally, 1968; Freeman, 1968 apud Stiles, 1977, p. 87). Arheologul britanic B. Orme consideră că acest tip de analogie poate duce la concluzii greșite și că poate îndepărta pe arheolog de scopul său. Astfel el aduce nouă justificări pentru a nu se folosi analogia etnografică: 1. Întinderea spectrului arheologiei față de cel al etnografiei; 2. Modul de viață al culturilor primitive nu poate fi, nu este permis să fie comparat cu al culturilor arheologice; 3. studiile arheologice și etnografice se realizează diferit; 4. paralelismele etnoarheologice duc la eroare; 5. modul de comportament și descoperirile de materiale nu au corespondențe periodice; 6. un aspect nu este obligatoriu în corelație cu alt aspect implicat; 7. analogiile nu sunt controlabile sau demonstrabile; 8. nu există nici o posibilitate de a deosebi analogiile probabile de cele posibile; 9. și pentru că întrebuițarea analogiei etnografice funcționează restrictiv și durata posibilității de interpretare se restrânge (Orme, 1974, apud Vossen, 1992, p. 7). Majoritatea suspiciunilor au apărut însă datorită modului de a privi unilateral. Investigația

nu se face din unghiul unei etnografii pure spre arheologie. Ea pornește întotdeauna dinspre arheologie, pe care trebuie să o stăpânească prin *toate* informațiile acumulate de aceasta într-o anumită problemă, indiferent de domeniul din care își adună documentarea: arheozoologie, paleozoologie, paleoantropologie, etnolingvistică, paleodemografie ș.a. Arheologul R. Vulpe aduce în prim plan deosebirile dintre arheologie – etnologie tocmai pentru a putea stabili codisciplinaritățile lor: 1. materialul documentar păstrat de etnografie este și cel al arheologiei – neperisabil – dar și cel perisabil. Într-o țară care a fost considerată că avea o civilizație a lemnului, credem că aceste informații nu s-au putut păstra decât în reminiscențele etnografice. În această direcție dinspre arheologie vin mult prea puține informații, care însă pot fi completate cu cele etnografice; 2. arheologia are în studiu obiecte ce nu mai sunt folosite și care uneori nu mai pot fi datate bine, pe când etnografia se ocupă de materiale încă în uz; 3. arheologia studiază epocile arhaice, etnologia însă, este îndreptată spre un trecut limitat în timp. I. Ghinoiu a caracterizat sugestiv acest raport dintre discipline ca o cercetare pornind din ambele capete ale ghemului, arheologul urcă din abis iar etnologul coboară în abis (Ghinoiu, 1991, p. 167). În concluzie R. Vulpe sintetizează: "sferele celor două discipline coincid numai în parte" (Vulpe, 1980, p. 38). În fapt, această interferare a lor face posibilă, mai întâi o integrare a informațiilor în același câmp al cunoașterii, necesară pentru a dezvolta și a genera noi cantități ce depășesc vechile frontiere și asigură creșterea și dezvoltarea cunoașterii. Mecanismele conexiunii disciplinare dinamice și suplă, contribuie totodată la menținerea unității cunoașterii (Caravia, 1991, p. 7). Mai aproape de rolul metodei analogiei se situează A. Leroi-Gourhan, pentru care utilizarea etnologiei este firească și necesară pentru cunoașterea mișcărilor "care nu transpar" (1965, p. 5). Mai mult, arheologul francez surprinde și pasul următor al cercetării, pe care-l poate definitiva cu ajutorul calculatoarelor. Este justificarea lui pentru scopul deosebit de pretențios la care aspiră, al unei exploatare totale. Dacă ne gândim cât de greu și-a dobândit arheologia însăși statutul de disciplină, cu atât mai mult etnoarheologia a fost și va mai fi grevată de incertitudini și ambiguități. Motivele și argumentele scepticilor, însă, la începutul procesului de făurire a propriei conștiințe de sine, nu pot juca decât un rol pozitiv. Mircea Florian atrăgea atenția asupra importanței pozitive jucate de sceptici în filosofie: "scepticismul îl întâlnim, sub o înfățișare mai cruntă sau mai blândă la toate răscrucile filosofiei; el neagă și dă rămă tot ceea ce nu-i rezistă ... dar scepticismul nu este un dușman ci un prieten al adevărului".

1.1 *New Archaeology* este un nume generic sub care au fost incluse noile curente de cercetare în arheologie și care s-au impus în scurt timp în antropologia americană. A fost teoretizată pentru prima dată de R. Binford, 1968 (apud *Dictionnaire*, 1988, p. 748). În cadrul *Noii arheologii* cel mai ades s-a recurs la verificarea și susținerea datelor arheologice prin ipoteze formulate pornind de la observarea societăților în viață. Ea a pregătit apariția etnoarheologiei.

Între curentele "noii arheologii" au avut importanțe diferite: *arheologia sistemică*, care, consideră societățile ca sisteme de adaptare a omului la mediu (vezi tot Binford, apud *Dictionnaire* 1988, 1965, p. 65); *arheologia comportamentală sau behavioristă* a cărei teoretizare a fost realizată în America de M. Schiffer (1976, apud Leroi-Gourhan, 1988,

p. 59) pe baza definiții legității generale care dă posibilitatea concordanței comportamentului uman și a urmelor materiale; *arheologia evolutivă* - procesuală, definită în Marea Britanie de C. Renfrew, atenția este acordată analizei și explicării modificărilor culturale cu aplicații mai ales în epoca bronzului și a fierului, în ultimul timp atenția ei este îndreptată spre modelele matematice ale schimbărilor culturale (Renfrew, Cooke, 1979); *arheologia structurală și simbolică*, inițiată de I. Hodder, la Cambridge, ca orientare metodologică și-a propus reintroducerea în studiul materialului arheologic a dimensiunii simbolice, mai ales în cazul culturilor neolitice și ale epocii bronzului. La baza acestui program ambițios stau și analogiile etnografice, apoi etnoarheologice, de asemenea și analogiile date de perioadele cele mai recente și de psihologie.

Una din metodele la care a făcut apel permanent "Noua arheologie" este cea a *comparațiilor sau paralelelor etnografice* prin interpretarea unui fenomen preistoric, printr-un fenomen contemporan, apreciat similar. Caracterul ei restrictiv a fost subliniat de la început. Astfel, etnografia comparată, afirmă Clark, formulează doar întrebările corecte, răspunsul corect însă, trece prin logica numeroaselor științe ale naturii, iar pentru Childe, paralelele etnografice sunt doar un punct de reper (Vossen, 1992, p. 6). Această metodă a fost și este încă importantă pentru determinarea, cât mai aproape de nivelul tehnic al epocii în studiu, a funcționalității unor obiecte sau instalații. La ea au făcut cel mai des apel arheologii. Folosirea paralelelor etnografice a fost și cel mai des criticată considerându-se că ea nu ține cont de contextul tehnic, economic sau social al comunității studiate etnografic. Cu toate acestea și ea a constituit suportul pe care s-a concretizat etnoarheologia.

Diversitatea aspectelor cu privire la civilizațiile populare și tradiționale contemporane a format domeniul de interes al arheologiei vii "*living archaeology*" (sau *lebendige Archäologie*). "Arheologia vie" pornește de la efortul actual al arheologului sau etnografului de a realiza anchete în interiorul acestor comunități pentru cunoașterea tuturor realizărilor culturii materiale, orale sau de a pune în evidență atitudinile și reprezentările lor fundamentale privind existența. Pentru etnoarheologie, "living archaeology" va deveni una dintre metodele de bază (Stiles, 1977, p. 93).

Ultimul domeniu de interes al arheologiei, la care ne vom referi este cel al *arheologiei experimentale*. A apărut din dorința multor arheologi de a regăsi tehnicile de fabricare a diferitelor artefacte (Florescu, 1981, p. 29 și urm.). S-a constituit ca o modalitate de abordare specifică, cu problematicile și regulile ei și urmărește două direcții: prima, realizarea unor replici ale artefactelor preistorice prin folosirea acelorași tehnici și a doua direcție, foarte ambițioasă, a unor reconstituiri a tuturor ansamblurilor descoperite (Coles, 1973 apud Leroi-Gourhan, 1988, p. 59-60). Interesul pentru informații cât mai numeroase cu privire la toate domeniile vieții materiale au dus la alte investigații, bazate pe folosirea celor mai moderne metode fizico-chimice de analiză și interpretare, cunoscute deja în literatura de specialitate. Între acestea *traseologia* sau *analiza funcțională* este mai veche. S.A. Simenov, la începutul deceniului al șaptelea, i-a stabilit scopul, cunoașterea funcțională a uneltelor preistorice, mai ales din piatră, și i-a definit metodele (Simenov, 1964).

Am prezentat aceste forme noi de investigație ale arheologiei legate sau nu de domeniul etnologiei, în dorința de a surprinde cât mai nuanțat condițiile cunoașterii arheologice în momentul când s-au conturat premisele apariției etnoarheologiei ca subdisciplină distinctă. Unele din ele au format suportul pe care s-a dezvoltat noua interpretare arheologică sau etnologică, paralelele etnografice, arheologia structurală și simbolică, sau arheologia vie și comportamentală. Altele, prin concluziile lor au format suportul necesar paralelismelor etnologice. Arheologia experimentală sau traseologia au putut stabili funcția, tehnicitatea și chiar rentabilitatea unor unelte. Astfel, se poate concluziona, etnoarheologia nu a apărut pe un teren nepregătit, ea este consecința unor îndelungate experimentări în domeniu și credem că va rămâne o modalitate necesară de interpretare a inventarului arheologic.

1.2. Definiția etnoarheologiei, pornind de la faptul că însuși acest domeniu este nou, nu este definitivă sau atotcuprinzătoare. D. Stiles, pentru o mai bună cunoaștere a etapelor pe care le-a parcurs maturizarea acesteia, citează mai multe definiții. De exemplu W.H. Oswalt afirmă că "este studiul care a fost inclus în cunoaștere dintr-o perspectivă arheologică a culturii materiale bazate pe informații verbale despre artefactele obținute de persoane sau de descendenții lor direcți" (Oswalt, 1974, p. 3 apud Stiles, 1977, p. 88). M.B. Stanislavski definește mai larg această direcție de cercetare: "studiul domeniului de observare directă a formei, manufacturării, a distribuției, înțelesului și folosirii artefactelor, a instituționalizării lor și a corelărilor sociale dintre comunitățile neindustriale cu scopul de a construi modele explicative superioare care să ajute analogia și interferența arheologică" (Stanislavski, 1974, p. 18 apud Stiles, 1977, p. 88). Ambele definiții destul de restrânse aduc mai ales informația asupra rolului jucat de etnografia arheologică. Înaintea conturării etnoarheologiei, rolul acesteia în mare parte a fost acoperit de arheologia vie "living archaeology". Aceasta din urmă a fost definită mai târziu de R. Vossen în 1968 în lucrarea de disertație cu tema *Ethnographische Interpretation und archäologische Befund* și anume, o analiză realizată cu ajutorul ceramicii recente din bazinul amazonian de vest¹¹). Noul său studiu, apărut recent (1992) păstrează, în general, vechile forme de cercetare interdisciplinară. Deși titlul lucrării se numește *Ethnoarchäologie - Über die Entstehung und die Zielsetzung einer neuen Wissenschaft* el pornește și menține în studiul acestei noi "ramuri științifice" concepția de *living archaeology* (*leben Archäologie*) și de *experimentelle Archäologie* care-i și motivează existența. Conceptele explicate de noi mai sus nu pot fi excluse din structura noii subdiscipline, dar, credem, aceasta trebuie să-și aibă propriile ei metode, integratoare și clare, pentru a-și putea defini identitatea. Cumularea acestora nu este suficientă chiar și în stadiul actual al cercetărilor. Suntem în fața unor începuturi, iar teoretizările sunt deosebit de greu de finalizat, dacă nu chiar imposibil. Însuși D. Stiles în definiția pe care o realizează privind etnoarheologia subliniază limitele ei: "folosirea metodelor și informației etnografice ca să servească la interpretarea și explicarea datelor arheologice". Pentru a suplini aceste limite, redă și el, ca și Vossen, o definiție realizată de R.A. Gould, tot asupra *arheologiei vii*, și pe care o consideră mult mai cuprinzătoare, și pentru momentul actual al cercetărilor suficientă: "As I would define it here, living archaeology is the actual effort made by an archaeologist or ethnographer to do fieldwork in living human societies,

with special reference to the "archaeological patterning" of the behaviour in these societies. Ethno-archaeology, as I see it, refers to a much broader general framework for comparing ethnographic and archaeological patterning. In this latter case, the archaeologist may rely entirely upon published and archival sources or upon experimental results... Thus ethnoarchaeology may include studies of "living archaeology" along with other approaches as well" (Gould, 1971, p. 29, apud Stiles, 1977, p. 88 și Vossen, 1992, p. 6). Pentru Gould se lărgeste sfera informațională. Ea poate veni acum din arhive, publicații, rezultate experimentale, doar cu condiția ca ele să fie din domeniul etnografiei. *Dictionary of Terms and Techniques in Archaeology*, apărut la New York în 1980 definește etnoarheologia (menționăm că în dicționar nu mai apar definite și conceptele de arheologie vie și experimentală) ca o nouă ramură a disciplinei arheologice răspândită mai ales în America "It seeks to compare the patterns recognized in the material culture from archaeological contexts with patterns yielded through the study of living societies". Pentru a continua cu stabilirea în particular a preocupărilor acesteia: manufacturarea, distribuția și folosirea artefactelor până când acestea se distrug și supraviețuind în aceste forme, devin artefacte arheologice. Toate aceste materiale sunt interpretate prin informațiile date de etnografie. Desprinsă ca ramură a arheologiei ea realizează raportul direct cu etnologia: "Less materially oriented question such as technological development, subsistence strategies and social evolution are also compared in archaeology and ethnology under the general heading of ethnographic analogy" (p. 42-43). Definiția are un caracter mai restrictiv decât a lui D. Stiles. Etnoarheologia nu mai este o subdisciplină a antropologiei, ci a arheologiei, iar, ceea ce este mai important, câmpul de interferare a informațiilor se realizează cu etnologia în general și cu etnografia în particular. Fără a specifica deschiderea câmpului de acțiune a etnologiei, sfera de cercetare a etnoarheologiei se lărgeste considerabil.

Preocuparea pentru teoretizarea confluentei disciplinare între arheologie și etnologie rămâne o permanență. La Londra, în 1982 I. Hodder, reia polemicile și vine cu o altă definiție: "Etnoarheologia este activitatea ce încearcă să interpreteze și să elucideze problemele arheologice cu ajutorul examinărilor și dezvoltării analogiilor, în lumină cercetărilor din teren efectuate în societățile tradiționale, neindustrializate". Totodată, ea analizează și explică destinația funcțională sau interpretarea istorică a fenomenelor culturale, arheologice și, fapt deosebit de important "depistează reminiscentele culturale din trecut în societățile contemporane" (Hodder, 1982, p. 28).

C. Perlès, în *Dictionnaire de la préhistoire*, aduce o nouă justificare conceptuală "renvoje à des enquêtes ethnographiques, sur des populations actuelles, effectuées dans le but explicite de résoudre des problèmes archéologiques", iar cauza este neputința arheologului de a interpreta vestigiile și structurile descoperite "il n'observe que l'aboutissement de gestes et de comportements, processus dynamiques qui lui échappent pour l'essentiel". Pentru a fi mai explicit, el pune în discuție câteva probleme, între care deosebit de interesantă ni se pare cea a poziției vetrelor și cuptoarelor într-o așezare: "permet-elle de connaître la structure sociale et familiale d'un groupe? "Pentru el scopul esențial al etnoarheologiei este: "lier des comportements, qui disparaissent, à des configurations de vestiges au sol, susceptibles d'être retrouvés à la fouille"¹²⁾. Această finalitate,

a reconstituirii comportamentului uman preistoric este prezentă în majoritatea teoretizărilor și ea reprezintă obiectivul principal al acestei subdiscipline.

1.3. Arheologia, știință a trecutului, cu un domeniu de cercetare bine precizat și cu proprii metode de investigare rămâne, în cea mai mare parte, elementul principal, de decizie privind mijloacele prin care ea își lărgeste câmpul informațional. Apelul către interdisciplinaritate, în ultimele decenii, după cum s-a văzut, a pornit mai ales din interiorul ei, mai întâi empiric pentru ca apoi să apară și metodologic.

Primele definiții ale etnoarheologiei au fost realizate, după cum s-a văzut, în America. La noi toate argumentările s-au axat pe teoretizări ale culturii populare. B. Slătineanu în 1972 caracteriza obiectele etnografice și ca importante izvoare pentru studiul culturii românești, în primul rând ca obiecte specifice perioadei în care au fost în uz și în al doilea rând ca materiale comparative în reconstituirea tipurilor mai vechi din care au evoluat, tipuri date și de descoperirile arheologice (Slătineanu, p. 217 și urm.). Dar, în România, primele teoretizări ale raportului codisciplinar arheologie-etnologie apar mult mai târziu. Primul, R. Vulcănescu, în *Dicționarul de etnologie*, 1979, definește doi termeni: *arh(eo)etnologie* și *pal(eo)etnologie*. Cel dintâi, mai vechi, a fost preconizat încă din secolul trecut de arheologul și istoricul francez Fustel de Coulange și a fost definit prin studierea "culturii materiale proprii istoriei neconvenționale a popoarelor extraeuropene" (p. 41). Al doilea, considerat de sociologul și etnologul austriac J. Hackel ca analog primului, a fost definit tot de Vulcănescu ca o "ramură a cercetărilor etnologice care studiază aspectele civilizațiilor și culturilor arhaice, relevate de antropologie și arheologie" (p. 214).

În 1980 raportul dintre arheologie-etnologie a fost teoretizat de R. Vulpe "Spre deosebire de arheologie, care a pus accentul pe aspectul înregistrării, clasificării și determinării structurii materiale a unui complex social arhaic, paleoetnologia a încercat cu precădere, pe baza aceluiași material și a unor date comparativ-istorice, să reconstituie modele de viață ale unor comunități" (p. 214). Totodată, el a adus și numeroase exemple cu privire la acest raport codisciplinar, care au stat la baza multor explicații asupra neoliticului, a primilor indoeuropeni, a neamului tracilor sau a grupelor geto-dacice ș.a.

Premisele ei erau stabilite deja în Franța, prin André Leroi-Gourhan. El a teoretizat *palethnologie* în 1969 în "Leçon inaugurale de la chaire de Préhistoire au Collège de France". Astfel, preistoria devine palethnologie și "participe au mouvement général qui entraîne l'ensemble des sciences historiques vers un approfondissement des phénomènes synchroniques". Ea a fost caracterizată de C. Musset ca un "Étude socioculturelle des populations préhistoriques ou historiques, inaccessibles aux méthodes habituelles de l'investigation ethnologique" sau în sens general ca "une percée, dans des domaines largement inaccessibles à la recherche d'antan" (Dictionnaire 1988, p. 804).

Termenul de palethnologie este răspândit azi în mai multe țări, în Italia spre exemplu el suprapune ades pe cel de cercetare arheologică (Studii, 1985), iar publicațiile germane *Ethnographisch-Archäologische-Zeitschrift* din Berlin și *Zeitschrift für Ethnologie* din Braunschweig au în principal preocupări paleoetnologice.

Ultima problematică care se leagă de această ramură a etnologiei se referă la raportul ei cu alte modalități de investigație ale "noii arheologii". Astfel, ea se sprijină pe analiza funcțională a utilajelor, pe arheologia experimentală și se suprapune în mare parte etnoarheologiei, de care diferă "autant qu'un peut différer d'un moyen" după cum afirmă același Musset.

Cunoașterea definițiilor date etnoarheologiei și a formelor analoge acesteia ne permite să conturăm, și noi, o definiție nouă. Ea nu se poate considera, în stadiul de început al teoretizărilor, nici definitivă, nici sintetizatoare și cu atât mai puțin universală: *etnoarheologia este o ramură a arheologiei al cărei scop tinde să reconstituie modelele de viață ale comunităților umane investigate arheologic, cu ajutorul mijloacelor moderne de cercetare, a elementelor ce au supraviețuit în etnografie, folclor și lingvistică și prin raportări la culturile tradiționale.* Nu am considerat-o ca subdisciplină a arheologiei deoarece obiectul de cercetare al acestora se suprapune, iar metodele de investigație se amplifică. Tot o ramură științifică sau arheologică a fost considerată și de Vossen și în Dictionary 1980. Rezistența în viitor a acestei noi ramuri a arheologiei este o realitate. Indiferent de numele pe care-l ca lua etnoarheologia: istoria culturii populare, pal(eo)etnologia, civilizație populară, ea va cumula prin conexiune disciplinară informații fără de care nu se mai poate realiza o cunoaștere arheologică și prin aceasta istorică.

1.4. Problema patrimoniului contemporan de etnografie, artă populară și folclor este un prim argument în noua arheologie. Cât timp vom mai compara, aproape direct, în preajma șantierului arheologic, în satul învecinat, urmele materiale descoperite în săpătură cu cele de uz din gospodăria țaranului de azi? Câte din colinde mai rezistă înnoirilor? Câte construcții țărănești mai păstrează în arhitectura lor elemente conservate dacă nu de milenii, cel puțin de sute de ani? Problematika este mult mai vastă. Și ea se amplifică nebănuit în fiecare ramificație a culturii populare românești. Cu greu, totuși, țaranul stăpânește încă tradiția. Și chiar dacă nu practică exclusiv anumite meșteșuguri, ele nu sunt uitate. "Fără ustensile, rămâne modul de comportament, modul de gândire", ne spunea etnograful Rodica Ropot, în dorința ei de a reconstitui toate etapele meșteșugului țesutului, de la simpla fusaiolă, la războaiele de țesut borangicul. Comportamentele umane au persistat, în ele este închisă o experiență a multor generații.

De exemplu, în județul Vaslui, în satul Benești-Voineasa s-a păstrat o cheie de boltă de lemn (Fig. 1), care, prin motivistică, pare că a adunat tot ceea ce a putut simboliza soarele în timp, de la formele geometrice de pe vasele neolitice, la cele din epoca bronzului și fierului, până la numeroasele reprezentări de artă populară. Întreg ansamblul dă impresia vie a unei creșteri, a unei răbufniri a tuturor elementelor prin care Soarele a fost reprezentat de milenii: cercul, zig-zagul curbat, funia răsucită, rozetele ... Și toate într-o cheie de boltă, ce a reprezentat punctul nevralgic al clădirii, o încununare a verticalității, o aspirație spre divinitate. Acum piesa, recuperată de istoricul de artă Doina Rotaru, se găsește în colecțiile de etnografie ale Muzeului "Ștefan cel Mare" din Vaslui. Astfel, afirmația lui G. Vâlsan "Noi am păstrat o moștenire de veche cultură – în înțeles etnografic – atât materială cât și spirituală, cum puține alte popoare ale Europei pot să ne stea deoptrivă" ne justifică.

1. Al. Odobescu, *Opere*, vol. II, București, 1967, p. 48; vezi și P. Simionescu, *Etnoistoria. Convergență interdisciplinară*, București, 1983, p. 39-40. Odobescu întrevăde, încă de pe acum, posibilitatea studierii literaturii populare diacronic și comparativist. Folclorul devine la el o sursă nebanuită de informații privind trecutul, chiar și cel mai îndepărtat, al națiunilor în care s-a conservat, mai mult, o dovadă a legăturilor interetnice stabilite în timp. Sunt motivații care obligă includerea științei folcloristicii ca un izvor, aproape la fel de important ca cel al etnografiei și artei populare, în studierea preistoriei, mai ales la noi.
2. F. Braudel, *Écrits sur l'histoire*, Paris, 1969, p. 5 și urm.; M. Petrescu Dâmbovița, *Probleme metodologice privitoare la arheologie și istorie la cel de-al XVI-lea Congres Internațional de Științe Istorice de la Stuttgart*, 1985, în *Forum*, XXVIII, 1986, 1, p. 61; Al. Zub, *Istorie și finalitate*, București, 1991, p. 79-85.
3. *Ibidem*, p. 86 și urm., vezi și bibliografia.
4. P. Caravia, *Discipline. Conexiuni. Gândire creatoare*, București, 1991. Împărtășim și noi convingerea că este necesară și în cadrul disciplinei arheologie în conexiunea ei cu alte discipline elaborarea unei teorii a codisciplinarității. Scopul ei principal ar fi un demers interdisciplinar al cercetării, în baza unor teoretizări, ce ar diminua tot mai mult incertitudinile și ambiguitățile și ar duce spre un câmp larg de cunoaștere în cadrul științei arheologice. Sistemul disciplinar sintetizat de autor ne-a stat ca model în teoretizările realizate și conceptele utilizate: conexiune disciplinară = codisciplinaritate = interferență (interacțiune) disciplinară; structurile conexionale sunt disociate în: poli-, cross-, inter-, sau trans-, mai multe forme de relații. Acestea nu trebuie confundate cu termenul generic de interdisciplinaritate care a intrat în circuitul informațional mai curent. Astfel, conexiunea arheologiei cu etnologia, lingvistica ș.a. s-a realizat la nivelul palierului inferior – după teoretizările privind conexiunea psihologiei cu alte științe a lui J. Piaget – *multidisciplinar* (sau pluri- și cross-, după G. Michaud) situație în care "soluția unei probleme este aflată prin informații împrumutate din alte sectoare de cunoaștere (discipline sau domenii) fără a se produce schimbări în natura disciplinelor componente" (p. 158) și palierul mediu-*interdisciplinar* situație în care "colaborarea între discipline sau sectoare diferite, eterogene, ale aceluiași domeniu, conduce la interacțiuni efective, la schimburi și îmbogățiri reciproce" (p. 159) mai mult la "integrarea reciprocă a conceptelor directe, a epistemologiei, a terminologiei, metodologiei, procedurilor, datelor și a organizării cercetării și învățământului. Un grup interdisciplinar se compune din persoane care au primit o formație în diferite domenii de cunoaștere (discipline) având fiecare concepte, metode, date și termeni proprii" (p. 136).
5. *Ibidem*, p. 7 situație în care conexiunea se realizează la nivelul palierului mediu.
6. D. Stiles, *Ethnoarchaeology; a discussion of methods and applications*, MAN, 12, 1977, p. 87-103. Mai recent, etnoarheologia apare ca o subdisciplină a arheologiei.
7. Șt. Pascu, *Etnografie și istorie*, în AMET, 1963; H.H. Stahl, I. Donat, *Etnografie și istorie*, în REF, 11, 1966, 1. Ambele analizează comparativ obiectul, metodele și izvoarele proprii fiecăreia în parte și desprind interacțiunile dintre ele, ca suport viabilelor codisciplinarități ulterioare. Studiile sunt interesante și din punctul de vedere al disciplinei de bază de la care pornesc și care le diferențiază simțitor. Primul, de la istorie în perspectivă etnografică, iar cel de-al doilea dinspre sociologie tot spre etnografie.
8. P. Simionescu, *op. cit.*; Idem, *Etnoistoria – știință a convergenței interdisciplinare*, în *Introducere în etnologie*, București, 1980, p. 39-50. Raportul interdisciplinar propus și analizat este cel de *investigație etnografică – investigație istoriografică* și studiază documentul istoric în semnificația etnologică și invers, fără a se confunda cu paleoetnologia.
9. Deși, R. Vulcănescu consideră, nu întotdeauna, aceasta ca arheoetnologie. În teoretizările amintite, asupra etnoistoriei, ea nu include și raportul etnologie-arheologie, ceea ce este firesc. Cercetarea arheologică interdisciplinară implică alte metode.
10. G.R. Willey, *Archaeological Theories and Interpretation*, în *Anthropology Today*, Chicago, 1953, p. 361-385, se oprește la șapte domenii de interes și accesibile reciproc: 1. ecologia, 2. existența tehnicilor și supraviețuirea lor, 3. casa și așezarea – forma lor – dezvoltarea demografică, 4. tehnologia, comportarea uneltelor, structura socială, 5. arta, ceremonialul, înmormântarea, reprezentările asupra existenței, 6. comportamentul, difuziunea și fenomenul aculturației, 7. evoluția de la tipuri culturale și modele. Este un câmp generos de interpretare interdisciplinară care acoperă multe dintre problemele puse de arheologie, cum ar fi uneltele, apoi meșteșugurile, arhitectura ș.a. sau se pot opri asupra generalităților cum ar fi: formele demografice, migrațiile ș.a.
11. R. Vossen, *Archäologische Interpretation und ethnographischer Befund. Eine Analyse anhand rezenter Keramik des westlichen Amazonasbeckens*, Hamburg, 1969, p. 73, stabilește o definiție a "arheologiei vii": "Unter lebendiger

Archäologie verstehe ich die archäologische Behandlung ethnographisch dokumentierter Objekte sowie ethnographisch Feldforschung mit archäologische Fragestellung. Das wichtigste Anliegen ist dabei die systematische Untersuchung derjenigen Kulturbereiche einer ethnischen Einheit, die voraussichtlich in einer archäologischen Situation erhalten oder bruchstückhaft faßbar bleiben... Archäologisch von Interesse ist in erster Linie der Bereich der materiellen Kultur unter Einbeziehung des Funktionszusammenhangs dieser Ersche inungen. Methodisch gesehen wird das ethnographischfaßbare Material als jüngste archäologische Fundschicht betrachtet".

12. C. Perlès, *Ethnoarchéologie*, in *Dictionnaire de la préhistoire*, Paris, 1988, p. 369. O latură comună a preocupărilor etnoarheologice se referă mai ales la ceramică (vezi și Vossen, 1992 subcapitolul "Keramische Perspektiven", p. 9). Asupra acesteia Perlès intervine cu un număr de întrebări: "Care sunt comportamentele care duc la realizarea dispersiei fragmentelor ceramice într-o stațiune preistorică?. În ce ritm sunt fabricate, utilizate și scoase din uz vasele?". Pentru Franța această nouă modalitate de cunoaștere a preistoriei este legată de tehnica de săpătură arheologică "à plat" sau "en décapage" introdusă acum câteva decenii de A. Leroi-Gourhan. Azi ea este practică și la noi.

SIGLE BIBLIOGRAFICE

Adouze, Perlès 1980 = F. Adouze, C. Perlès, "L'ethnoarchéologie". *Les Nouvelles de l'archéologie*, nr. 4, apud *Dictionnaire*, 1988.

Alexianu, Dumitroala, Monah 1992 = M. Alexianu, Gh. Dumitroala, D. Monah, *Exploatarea surselor de apă sărată din Moldova: o abordare etnoarheologică*, Thraco-Dacica, XIII, 1-2, 1992, p. 159-167.

Ascher 1961 = R. Ascher, *Analogy in Archaeological Interpretation*, Southwestern J. of Antropol. 317-325, Albuquerque, apud Vossen, 1992.

Binford 1965 = L. R. Binford, *Systems and Cultural process*, American Antiquity, 31, 2, p. 203-209, apud *Dictionnaire*, 1988.

Binford, Sally 1968 = L.R. Binford, R. Sally, *New Perspectives in Archaeology*, Chicago, apud *Dictionnaire* 1988.

Bucșan 1980 = A. Bucșan, *Etnocorelogia*, in *Introducere în etnologie*, București, p. 157-163.

Caravia 1991 = P. Caravia, *Discipline. Conexiuni. Gândire creatoare*, București, p. 244.

Childe 1956 = G. Childe, *Piecing together the Past*, London, apud, Vossen 1992.

Clark 1953 = J.G.D. Clark, *Archaeological Theories and Interpretations Old World*, in A.L. Kroeber, *Anthropology Today*, Chicago, apud Vossen 1992.

Coles 1973 = J. Coles, *Archaeology by experiment*, Hutchinsen University Library, apud *Dictionnaire* 1988.

Dictionary 1980 = Sara Champion, *Dictionary of Terms and Techniques in Archaeology*, New York, p. 147.

Dictionnaire 1988 = A. Leroi-Gourhan, *Dictionnaire de la préhistoire*, Paris, 1222 p.

Dumistrăcel 1991 = St. Dumistrăcel, *Cuvântul românesc autohton gresie și semnificația magico-culturală a pietrei de ascuțit în perspectivă etnoarheologică*, ArhMold., XIII, p. 225-242.

Eliade 1992 = M. Eliade, *Meșterul Manole*, Iași, p. 334.

Facke 1988 = Traore Facke, *Contribuții la cercetarea etnoarheologiei* (lucrare de doctorat, Cluj).

Florescu 1981 = R. Florescu, *Importanța izvoarelor arheologice pentru cercetarea istoriei tehnicii vechi*, *Studii și comunicări de istorie a civilizației populare din România*, Sibiu, p. 29-32.

Florian 1992 = M. Florian, *Introducere în filosofie*, București, p. 460.

Freeman 1968 = I.G. Freeman, *Archaeological framework for interpret in archaeological materials*, Man the hunter, Chicago, apud Stiles 1977.

Frobenius 1982 = L. Frobenius, *Cultura Africii*, București, 2 vol.

Gabus 1944 = J. Gabus, *Vie et coutumes des Esquimaux Caribous*, Neuchâtel.

Ghinoiu 1991 = I. Ghinoiu, *Casa românească - repere etnografice și arheologice*, Thraco-Dacica, XII, p. 167-171.

Gould 1974 = R.A. Gould, *Some current problems in ethnoarchaeology*, *Ethnoarchaeology, Monograph*, IV, apud Stiles 1977.

Herseni 1979 = T. Herseni, *Probleme și orientări noi în etnografia românească*, Cibinium 1974-1978, p. 25-30.

Hodder 1982 = I. Hodder, *The presens past*, LTD, Londra.

Ivănescu 1980 = Gh. Ivănescu, *Ethnolingvistica, Introducere în etnologie*, p. 138-142.

Leroi-Gourhan 1965 = A. Leroi-Gourhan, *L'art et l'homme*, Paris.

Leroi-Gourhan 1974 = A. Leroi-Gourhan, în *Faire de l'histoire*, éd. par J. Le Goff et Pierre Nora, I, Paris.

- Nandris 1985** = J.G. Nandris, *The Stina and the Katun: foundations of a research design in European Highland Zone ethnoarchaeology*, World Archaeology, 17, 2, p. 260-261.
- Nandris 1987** = J.G. Nandris, *Romanian ethnoarchaeology and the emergence and development of Cucuteni in the European context, La civilisation de Cucuteni en contexte européen*, Iași.
- Nicolaescu-Plopoșor, Wolski 1975** = Dardu Nicolaescu-Plopoșor, Wanda Wolski, *Elemente de demografie și ritual funerar la populațiile vechi din România*, București.
- Noica 1989** = C. Noica, *Istoricitate și eternitate*, București.
- Orme 1974** = B. Orme, *Twentieth - Century Prehistorians and the Idea of Ethnographic Parallels*, MAN, p. 199-212, Londra, apud Vossen, 1992.
- Oswalt 1974** = W.H. Oswalt, *Ethnoarchaeology*, în Ethnoarchaeology, Monograph IV, apud Stiles 1977.
- Poghirc 1987** = C. Poghirc, *Pour une concordance chronologique et fonctionnelle entre linguistique, archéologie et anthropologie dans le domaine indo-européen*, VIII Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft, Rekonstruktion und Frage relative Chronologie, Leiden, p. 1-18.
- Renfrew, Cooke 1979** = C. Renfrew, K.L. Cooke, *Transformations, Mathematical Approaches to Culture Change*, New York.
- Schiffer 1976** = M.B. Schiffer, *Behavioral Archaeology*, New York, Academic Press.
- Schruc 1972** = C. Schruc, Schruc, *Ethno-archaeological models und subsistence behaviour in Arrhemm Land*, în Models in archaeology, ed. D.L. Clarke, London.
- Simenov 1964** = S.A. Simenov, *Prehistoric technology*, Moonraker Press.
- Simionescu 1980** = P. Simionescu, *Etnoistoria, știință a convergenței interdisciplinare*, Introducere în etnologie, București, 1980, p. 39-50.
- Simionescu 1983** = P. Simionescu, *Etnoistoria, convergență interdisciplinară*, București, p. 122.
- Slătineanu 1978** = B. Slătineanu, *Studii de artă populară*, București, p. 217 și urm.
- Smith 1955** = M.A. Smith, *The Limitations of Inference in Archaeology*, Archaeol. Newsletter 6, p. 3-7, apud Vossen 1992.
- Stanislawski 1974** = M.B. Stanislawski, *The relationships of ethnoarchaeology, traditional, and systems archaeology*, Ethnoarchaeology, (ed.)C.B. Donna și C.W. Clewlew, Monograph IV, apud Stiles 1977.
- Stiles 1977** = D. Stiles, *Ethnoarchaeology, a discussion of methods and applications*, MAN 12, p. 87-103.
- Studii 1985** = *Studi di paleontologia in onore di Salvatore M. Puglisi*, Roma p. 920.
- Sulițeanu 1989** = G. Sulițeanu, *Principiile și legile folclorului în etnomuzicologie*, REF, t. 34, 5, p. 397-410.
- Stelcl, Malina 1974** = J. Stelcl, J. Malina, *Petroarheologia*, Praga.
- Thurnwald 1932** = R. Thurnwald, *Economics in Primitive Communities*, Viena.
- Tokarev 1960** = S.A. Tokarev, *Die Religion in der Geschichte der Völker*, Berlin.
- Vossen 1969** = R. Vossen, *Archäologische Interpretation und ethnographischer Befund. Eine Analyse anhand rezenter Keramik des westlichen Amazonasbeckens*, Hamburg.
- Vossen 1992** = R. Vossen, *Ethnoarchäologie – Über die Entstehung und die Zielsetzung einer neuen Wissenschaft*, Ethnographisch-Archäologische Zeitschrift, p. 3-12.
- Vulcănescu 1979** = R. Vulcănescu, *Dicționar de etnologie*, București.
- Vulcănescu 1980** = R. Vulcănescu, *Introducere în etnologie*, București, p. 9-10, 13-33.
- Vulpe 1980** = R. Vulpe, *Corelația arheologie-etnologie*, *Introducere în etnologie*, București, p. 34-38.
- Willey 1953** = G.R. Willey, *Archaeological Theories and interpretation: New World*, A.L. Kreeber, *Anthropology Today*, Chicago, p. 361-385.

ETHNOARCHAEOLOGY. DISCIPLINARY INTERFERENCE (Summary)

Theoretically, ethnoarchaeology starts in outlining its motivation from the necessity – with every day that elapses more acute – of the archaeology, constantly concerned with finding multiple ways, based on a theoretical foundation, which may allow it to do wider

the spheres of the possibilities of interpreting its discoveries. In fact, the development of knowledge in archaeology is obtained by disciplinary interference.

The basic informative stuff must originate in the codisciplinary fields, archaeology in our case, ethnology and possibly linguistics or any other domain which holds connected information, while the point of interest has to successively more to the collateral spheres. In such a situation, the archaeologist is compelled to master the methods of connected subjects, but he will always start from archaeology – the domain in which he is at his best.

Ethnologists and all the rest will follow their tasks according to their branch of activity, taking into consideration the fact that the perspective of their research domain is rather different.

However, the results registered, owing to their co-disciplinary "impact" overpass the rigid disciplinary fields and become a source for the development of knowing the prehistory, leading "if need be and according to the degree of complexity of interferences to new entities of knowledge, new organisation and new subjects" or under subjects. This is also the theoretical justified case of the appearance of ethnoarchaeology, considered as an undersubject within the American cultural anthropology (D. Stiles 1977) and introduced into the scientific circuit of prehistorical research, in our country with the view of prehistorical research, in our country with the view of improve the archeological interpretation.

Figure explanation

Fig.1. Wooden vault-key, with solar motifs, Benești-Voineasa village, Vaslui county (drew by Felicia Grigoruță).

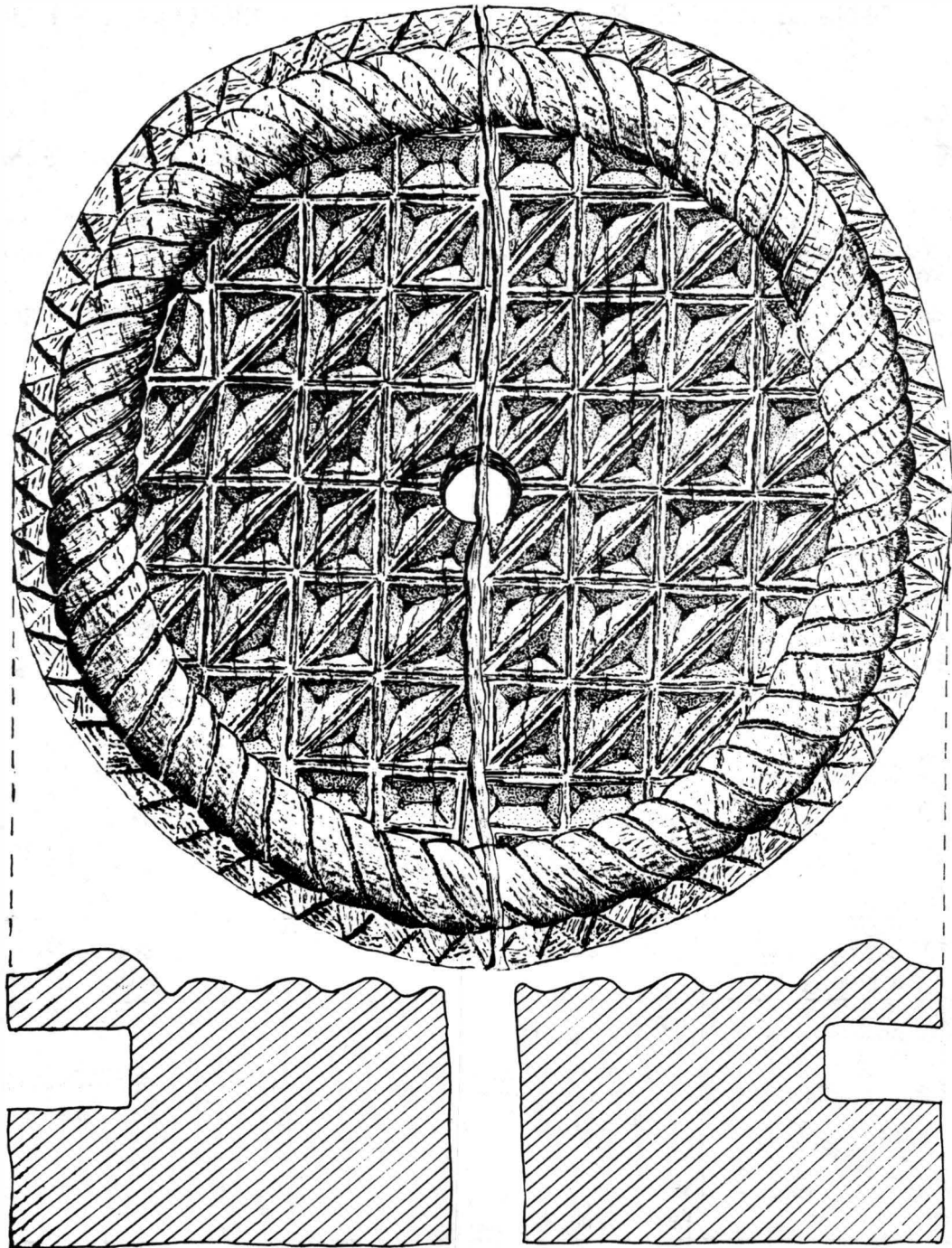

Fig. 1 Cheie de boltă din lemn cu motive solare, sat Benești-Voineasa, jud. Vaslui (Desen. Felicia Grigoruță).